

Hvorfor?

Hvad?

Semiocy

Hvordan?

Oplæg af Nikolaj Frydensbjerg Elf

Ved Status for literacy arrangeret af Nationalt videntcenter for læsning
Det Kongelige Bibliotek, Diamanten, 8. september 2014, kl. 11.30-12.30

Hvad i alverden
handler det om?
Hvorfor nu det?!

Semiocy

Hvordan skal det overhovedet
udtales?! Endsige gøres?

Overblik

- Adækvate læringsbegreber til en virkelighed under forandring?
- En forsknings- og udviklingsprojektfortælling
 - *Stort format*
 - *Fremtidens danskfag*
 - *Towards semiocy?*
 - *Visuel hf*
 - *Faglighed og Skriftlighed*
 - *Interkulturel pædagogik og faget Udtryksformer*
- Semiocy – hvorfor, hvad, hvordan?

Literacy

Læse og skrive

Situated literacies

Adækvate læringsbegreber?

Multiliteracies

Design

Media literacy

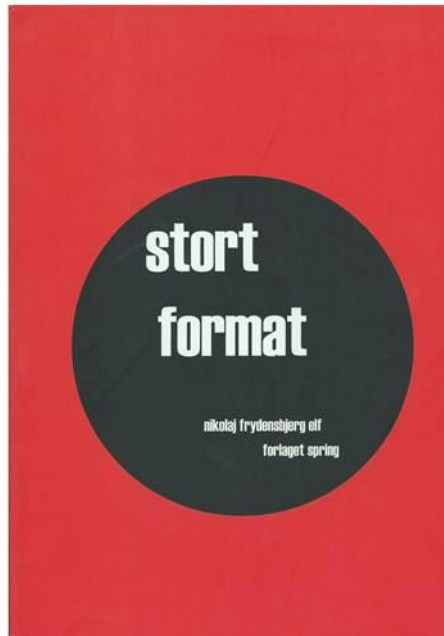
Semiocy

Digital media as an emerging area

Stort format

En historie om det udvidede værkbegreb 1961-2001 (Elf, 2006)

Værker i/med stort format

[Her var indsat billeder fra Martin og Nash m.fl.: *Hanegal* (1961), Mogens Otto Nielsens *Alt det der indimellem* (1996), Højholt: *Provinser* (1963), Strunge: *Væbnet med vinger* (1984), Aidt: *Balladen om Bianca* i slide, men af hensyn til copyright er de fjernet; NFE]

Nogle fund

- Ord, billeder og andre meningsskabende ressourcer
- ‘Blinde for det mest synlige?’
- Det udvidede værk på kant med danskfagets sprog- og litteratur-tradition
- Analysemåder savnes, semiotiske o.a. begreber byder sig til
- Kan det forankres i fremtidens danskfag?

Fremtidens danskfag (UVM 2003)

UVMs faglighedsprojekter

Nogle anbefalinger

- Opgør med naturtilstanden
- Sprog, litteratur – og medier
- Fire kulturelle kompetencer
- Fra literacy til 'udvidet literacy, dvs. semiocy'
- Literacy i dansk og andre fag, fx dansk som andetsprog og naturfag

Towards semiocy?

På vej mod udvidet literacy i dansk?

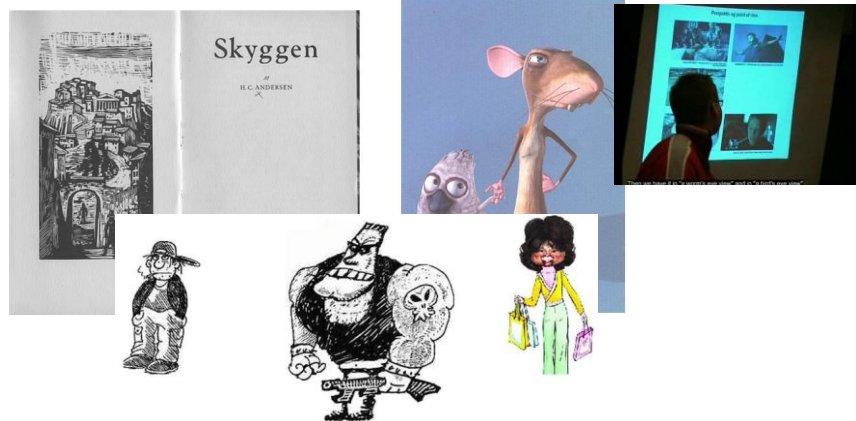
HCA – fra monomodal til multimodal

Første udkast til præproduktion

- Produktionsselskab: [navne på elever]
- Vores kunstnernavn: Siltox
- Titel: Eventyret om den flade ært
- Genre: Eventyr
- Eventyr: Hoved eventyret er "Prinsessen på ærten" men der vil også komme til at indgå "Den grimme ælling"
- Idé: Fortælle om ærtens livshistorie, fra frysepose til kunstmuseum. Den grimme ælling indgår på den måde at ærten er udstødt nede i fryseposen, men det er den ært der ender på kunstmuseum.

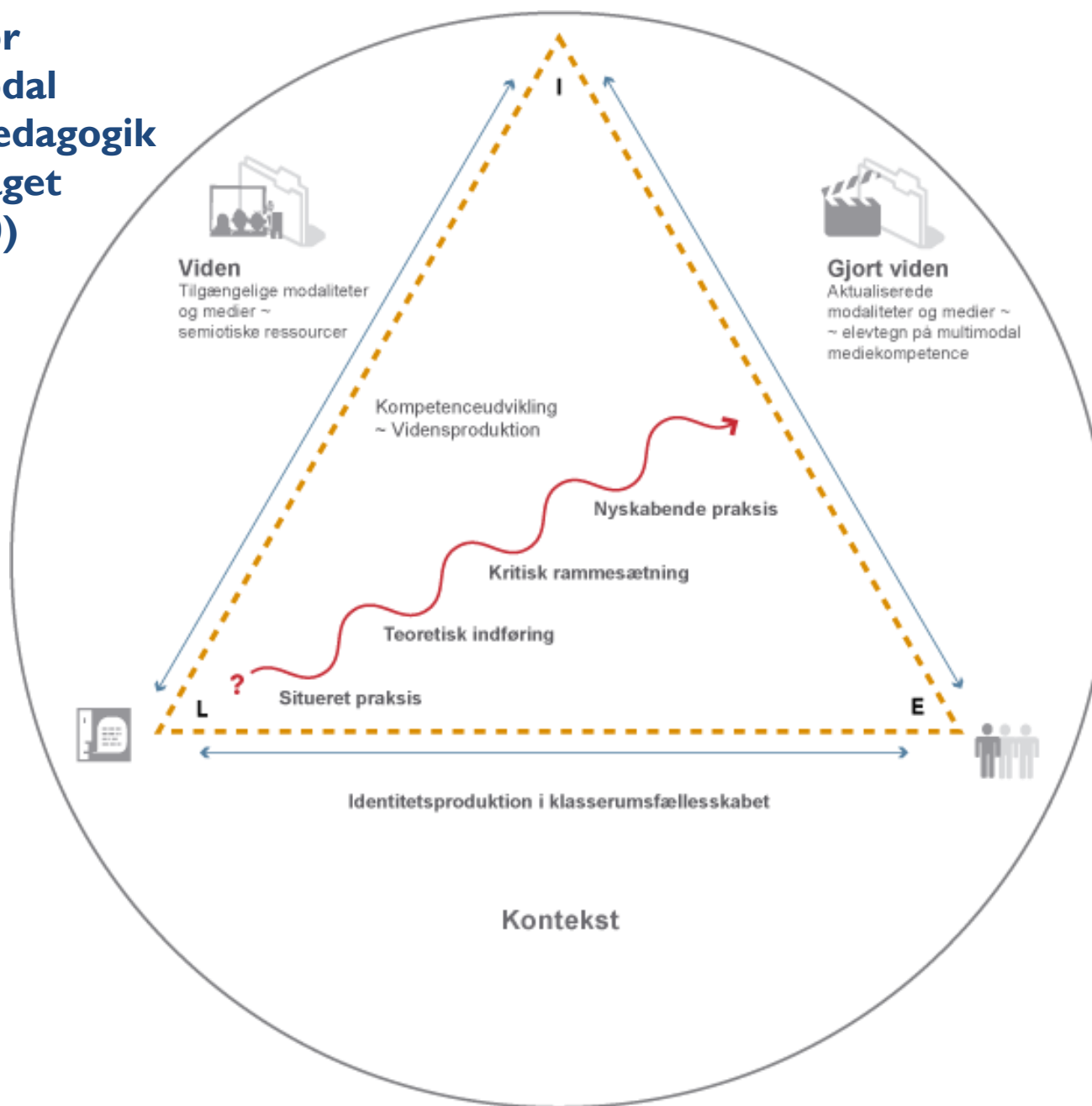
Andre ressourcer:
H.C. Andersen: Skyggen, dagbøger og eventyr, tegninger og portrætter, samlinger fra H.C. Andersen Museet

Fund

- Teoretisk: Ja! Begreber, modeller, principper
- Empirisk: Tjah...
 - Lærere og elevers gryende nysgerrighed over for udvidet literacy: nye typer tegnbrug og semiotisk kompetence
 - Diskursive regimer og modstande hvad angår produktion og reception af mening, genrebrug og vidensproduktion (Elf, 2009)

Model for multimodal mediepædagogik i danskfaget (Elf 2010)

Syv principper for arbejdet med semiocy i dansk

1. Praksisbegrebet: "Det udvidede tekstbegreb"
2. Teoretisk optik: "Sprog-litteratur"-dyaden → modaliteter/medie
3. Interesse for elev(er)s meningsfulde skabelse af viden
4. Receptive-kritiske analysediscipliner
5. Produktive-kreative gørensformer
6. Dekonstruktion af fagets vidensdomæner
 - "nye vs. gamle" medier → remediering
 - "nationale vs. globale" medier → glokale medier
 - "litteratur" vs. "sprog" vs. "medier" → kulturel semiotik
7. Didaktisering forstået som kommunikation om og refleksion over fagets praksis og meningsfuldhed

Visuel hf

Ressourcer

(Ebbensgaard m.fl. 2011, Elf 2012)

Projektet

- **Baggrund** Ny uddannelse på Viborg Gym. og HF og *The Animation Workshop*; ‘integration af det visuelle i undervisningen’
- **Følgeforskning** Hvad menes med integration af det visuelle? Intervention og etnoididaktik
- **Udvikling** Små lokale skridt på vej mod semiocy på skole-, fag- og elevniveau

Fund fra Visuel hf I/II

- **Lokale skole-”udtrykskulturer”**
 - To forskellige sprog som forvirrede lærere og elever
- **Lærerfaglige ”udtrykskulturer”**
 - Store forskelle på lærerfaglige udtryks-praktikker i fag på de to skoler, fx ‘dokumentar’ i Visuelt grundforløb vs. Mediefag
 - Gymnasielærere, fx i naturfag: Giver det mening at integrere det visuelle i mit fag? Er det dét faget skal?
 - Efterhånden begyndte eksperimenter og samarbejder at blive iværksat – med et ændret syn på faglige skriftpraktikker og skriftkulturer til følge: fra verbalisering til visualisering og multimodalisering

Læreres refleksion over Visuel hf-undervisningen efter 3. år

KS/Samfundsfagslærers refleksion

"Der er jo faktisk næsten mere u begræn (...) Jeg har karikat det kan så er m beskriv tegning Det kunne vi med partis

Didaktisering over det verbale og det visuelle forskellige faglige muligheder og over faglige skrivehandlinger i et multimodalt/semiotisk perspektiv

an jo må du meget faktisk nu. For Det der ng på automatisk. opererer et politisk tegnes."

KS/Religionslærers refleksion

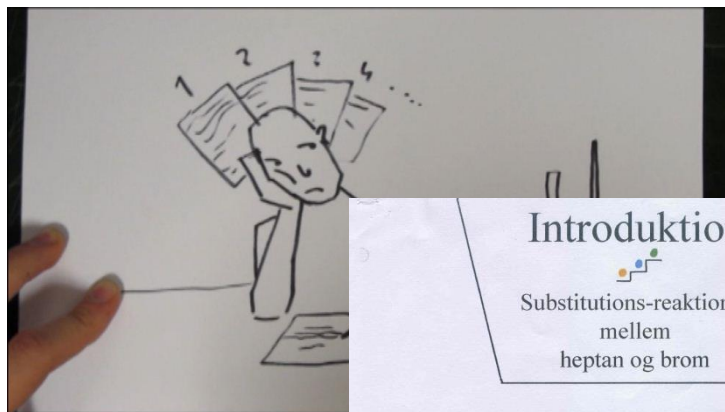
- "Jamen her skal det komme jo ikke en visse anden senr tegn kan kultur skul Det var der et hold der gjorde. Og de andre havde verdens bedste forklaring: 'Det må vi jo ikke til eksamen'."
- Didaktisering over faglige skrive-handlinger i et multimodalt/semiotisk perspektiv og over evaluerings-regimers magt**

Fund fra Visuel hf II/II

- **Elev-udtrykskultur og identitet**
 - Indledende elevmodstande mod visuel integration i gymnasiefag
 - Nye multimodalt transformerende og reflekterende skrivehændelser med mulige konsekvenser for faglig skriftkultur
 - Eksemplet med eleven Toivo

Hvordan tænker Toivo?

Introduktion

Substitutions-reaktioner mellem heptan og brom

I den organiske kemi benyttes ofte

substitutions-reaktioner til opbygning af nye organiske forbindelser.

Rektionen kan enten være

en fotokemisk substitution (Foto = Lys)

eller

en nucleofil substitution. (Nucleofil = kerne - elsker)

Ved forsøget benyttes det organiske opløsningsmiddel heptan.

Efter brug skal alle opløsninger med heptan opsamles i affaldsdunk for organiske forbindelser.

I henhold til S-sætningerne skal man undgå indånding af heptandampe.

Toivo
tænker visuelt –
eller rettere
multimodalt – i og
med sit projekt.
Han udvikler
‘scientific semioy’
for sig selv og faget.

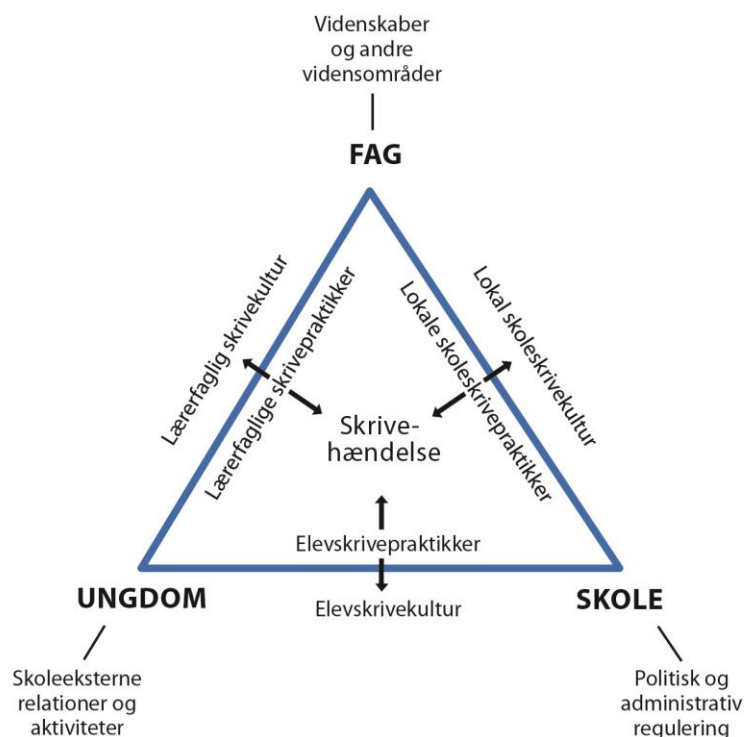
Teori

ding af heptan, C_7H_{16} og brom, Br_2 kan der ske en substitutionsreaktion.

Faglighed og Skriftlighed

Etnografisk længdestudie i folke- og gymnasieskole

En model for ”skrivning”

Skrivekulturer og skrivere

- Skrivekulturer er i høj grad naturaliseret på skoler og i fag
- Dansk som 'skrivefaget'
- Diskrepans mellem skole-skrivning og fritidsskrivning
- Én 'literacy-interesseret' skole
- Elefskrivekulturer og elever identificerer sig forskelligt med skrivning

(Christensen et al. 2014, Krogh et al in press, se www.sdu.dk/fos)

Amalies syrerapport i 9. kl

- Tekstuel: Formanalyse – hvordan konstrueres et diskursivt selv i en form, dvs. sådan som eleven gerne vil lyde og se ud i faget?
- Diskursiv transformation: Indholdsanalyse – hvordan konstrueres et diskursivt selv positionerer sig i fagets diskurs?
- Social handling: Bruger hvordan adresseres betagere og kontekster, herunder elevens selvbiografiske selv
- (Læs mere i Elf, in press)

Anerkender og sidestiller sig med ('alignment') skriveordens faglige diskurs; dog med nogle vanskeligheder
Et forskende forfatterselv fokuseret på sagen, ikke sig selv

Adresserer skolen, fag(læreren) og sig selv med et systematisk og seriøst selvbiografisk jeg der bl.a. ved at denne skrivning skal bruges strategisk i det videre uddannelsesliv

Dominans af ekspositoriske skrivehandlinger
Objektivt upersonlig stil
Behersket dobbeltmodalitet; det verbale dominerer
Et naturfagligt diskursivt selv

Martins syrerapport 9. kl

- Tekstuelt: Formanalyse – hvordan konstrueres et diskursivt selv i en form, dvs. sådan som eleven gerne vil lyde og se ud i faget?
- Diskursiv transformation: Indholdsanalyse – hvordan konstrueres et forfatterselv der positionerer sig og har hold i fagets diskurs?
- Social handling: Brugsanalyse – hvordan adresseres modtagerkontekster, herunder elevens selvbiografiske selv?
- Læs mere i Elf, 2014 (Kvan)

der
når
e
re og
S

**Anerkender kun til dels
skriveordrens faglige diskurs;
markerer lyst og brugbarhed
som relevanskriterier for sin
skrivning.**

**Et Peter Pedal-lignende
forfatterselv der nysgerrigt og
spontan undersøger et udsnit
af verden**

1) Hvad er syre?
Syre er som regel en flydende væske, der smager bittert, og som kan løse metaller op. En syre kan også lede strømning.
2) Hvor finder vi syrer i naturen?
Syre findes i naturen, eksempelvis i citronsyre, eddikesyre, mælkesyre. Men der findes også syrer i mennesket. Det er helt normalt i kroppen. Det er sjældent, man kommer på.
3) Hvilken farve får lakmus i sur kompost?
Når lakmus møder et fysisk korrosivt miljø, som syre, lakmus bliver rød. Den syrerøde farve kan bruges til at markere områder, der stammer fra kompost.
4) Hvad er en syre?
Lakmus er en syrestof, samlet i indholdet i papir er lavet af gul farvet papir som det vil bruges. Lakmus er som en gul farve. Gul er det mest overhovedet ikke. Men hvis man sætter det i baser bliver det blå.
5) Hvilket er værdig base. S

10

Flere former for skrivehandlinger, inkl. evaluerende og narrative
Oftest subjektiv, personlig og modaliserende stil
Høj grad af flermodalitet; vil have stemmet til at sige ud af noget
Et flerstemigt naturfagligt, diskursivt selv

Adresserer først og fremmest sig selv og sin nære hverdag kommunikativt

Interkulturel pædagogik og faget Udtryksformer I-II på SDU

- Fra studieordning:
 - ”Den studerende skal kunne
 - Arbejde med forskellige æstetiske udtryksformer og sammenligne og diskutere deres betydning for pædagogisk praksis
 - analysere forskellige udtryksformer i et kreoliseringsperspektiv
 - udarbejde kreative forslag til, hvordan man pædagogisk kan arbejde med tværkulturelle udtryksformer”
 - ”Den studerende designer på den baggrund en tværkulturel udtryksform i relation til en konkret situation, hvor der skal samarbejdes pædagogisk på tværs af kulturelle forskelle. ”
- Hvordan griber man lige dét an – hvis ikke socialesemiotisk?

Fem socialesemiotiske antagelser om kommunikation, undervisning og læring

1. Sprog må forstås som del af et multimodalt ensemble af repræsentations- og kommunikationsformer.
2. Enhver modalitet inden for det multimodale ensemble tilbyder sit særlige potentiale for at skabe mening i relation til en social praksis.
3. Mennesker orkestrerer mening gennem en selektion og konfiguration af modaliteter.
4. Meningsproduktion er social og kontekstuel, dvs. reguleret af lokale normer og praksisser
5. Skole og fag er sociale praksisser inden for hvilke tegnskabende elever med brug af semiotiske ressourcer kan skabe socialt og kulturelt reguleret mening og dermed får mulighed for at lære

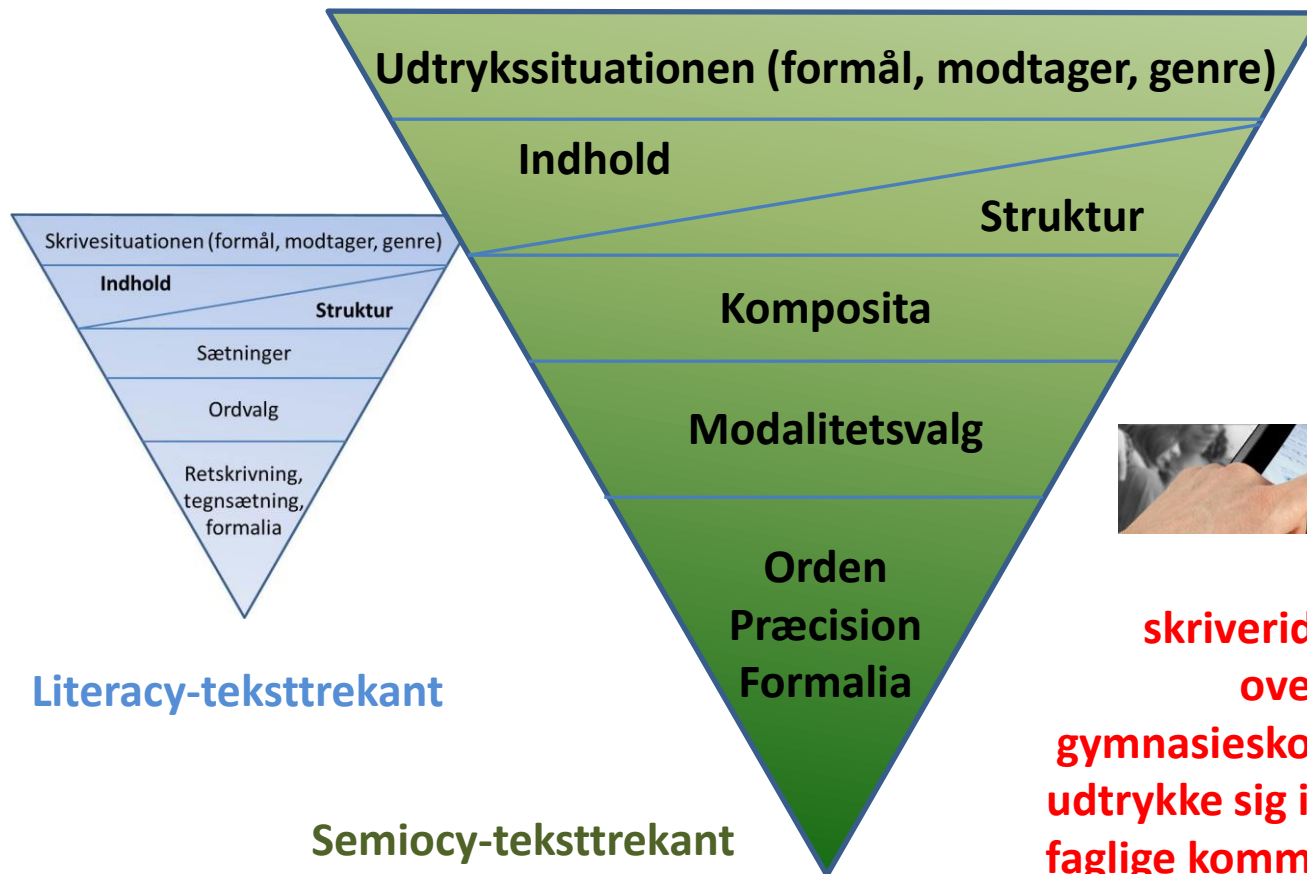
(punkt 1-4 fra Jewitt, 2011, min oversættelse; se også Elf under udgivelse)

Semiocy – hvad, hvordan?

- Hvad taler vi om mere præcist – en definition?
 - Semiocy er en vidensbaseret evne til at mestre semiotiske skabelsesprocesser knyttet til bestemte vidensdomæner i såvel formelle som uformelle læringsarenaer
 - En uendelig og lokalt afhængig læringsproces der handler om at kunne forstå og bruge tegn i kontekst
- Hvordan lære det i praksis?
 - Skole og fag er glimrende rammer til dette
 - Men ikke de eneste – man lærer også i computerhulen
 - Fra 'skrivning og læsning i alle fag' til semiocy i alle fag
 - Undervisning i semiocy-strategier i fag?

At undervise i semiotiske strategier

Teksttrekanten i et semiocy-perspektiv og skriveridentitet

Adressering af skriveridentitetsudfordringer, fx i overgangen fra folkeskole til gymnasieskole, hvor man skal lære at udtrykke sig i nye mere specialiserede faglige kommunikationsformer i en ny lokal skrivekultur formentlig præget af nye itpraktikker

Semiocy – hvorfor var det nu lige?

- Hvorfor – en merværdi ved at bruge dette begreb?
 - Virkeligheden, også fagene, ser stadig mere semiotisk ud
 - Elever skal uddannes til at kunne navigere i denne virkelighed
 - Semiocy åbner (fagenes) verden op, revitaliserer fagenes didaktik og synet på læring (Elf, 2007, 2010)
- Hvorfor ikke?
 - Hvad vinder man, hvad taber man?
 - Ikke en minimering af verbalskriftlighedens betydning for undervisning og læring, men en omtænkning af den
 - Oversættelsesproblemet

Nye ord – hvorfor, hvad, hvordan?

- Anglicismer er ikke kønne og skader ords levetid: Kan nogen finde på en god oversættelse?
- Nye ord til tiden, jf. Pia Jarvads forskning
 - Nogle er sjove døgnfluer, som slangord
 - Andre holder ved fordi de giver mening og kan bruges i forhold til den virkelighed vi ser for os

Referencer

- Barton, D., Hamilton, M., & Ivanič, R. (Eds.). (2000). *Situated Literacies: Reading and writing in context*. London: Routledge.
- Buckingham, D. (2003). *Media Education: Literacy, Learning and Comtemporary Culture*: Cambridge, UK: Polity.
- Cope, B., & Kalantzis, M. (Eds.). (2000). *Multiliteracies. Literacy, learning and the design of social futures*. London ; New York: Routledge.
- Christensen, T. S., Elf, N. F., & Krogh, E. (2014). *Skrivekulturer i folkeskolens niende klasse*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Ebbensgaard, A. H. B., Elf, N. F., & Søndergaard, S. (Eds.). (2011). *At tegne en tanke. Første rapport om Visuel hf i Viborg* (Vol. 81). Odense: Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier.
- Elf, N. (2006). *Stort format. En historie om det udvidede værkbegreb 1961-2001*. København: Spring.
- Elf, N. (2007). Crossover og semiocy - med reklamekampagner, bøger i stort format og H.C. Andersen som eksempler. *Fællesskrift*, 16-27.
- Elf, N. (2009). *Towards semiocy? Exploring a New Rationale for Teaching Modes and Media of Hans Christian Andersen Fairytales in Four Commercial Upper-Secondary "Danish" Classes: A Design-Based Educational Intervention*. Odense: Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier.
- Elf, N. (2010). Danskfagets grundpositioner. In J. Asmussen & L. H. Clausen (Eds.), *Mosaikker til danskstudiet - en grundbog* (2nd ed.). Aarhus: Systime Academica.
- Elf, N. (2012). Verbalisering, visualisering, multimodalisering! En interviewanalyse af hf-lærernes syn på det visuelle i undervisningen på Visuel hf. In N. F. Elf & A. H. B. Ebbensgaard (Eds.), *Visuel hf – vision og virkelighed*. Viborg: Systime.
- Elf, N. (2014). Her er Martin Nysgerrig: En elevs legende konstruktion af skriveridentitet i fysik/kemi. *Kvan*, 99.
- Elf, N. F. (under udgivelse). Multimodal kommunikation i interkulturelle pædagogiske praksisser. In P. Hobel, L. Zeuner & H. L. Nielsen (Eds.), *Interkulturel pædagogik*. København: Upress.
- Elf, N. (in press). Dramatisk, ikke tragisk: Amalies udvikling af skriveridentitet i fysik/kemi i slutningen af folkeskolen og gymnasiet. In E. Krogh, T. S. Christensen & K. S. Jakobsen (Eds.), *Elevskrivere i gymnasiefag*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Gee, J. P. (2010). *New Digital Media and Learning as an Emerging Area and "Worked Examples" as One Way Forward*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Jewitt, C. (2011). An introduction to multimodality. In C. Jewitt (Ed.), *The Routledge Handbook of Multimodal Analysis*. London: Routledge.
- Kress, G. (2003). *Literacy in the New Media Age*. London: Routledge.
- Street, B. (1984). *Literacy in Theory and Practice*. New York: Cambridge University Press.
- Undervisningsministeriet. (2003). *Fremtidens danskfag – en diskussion af danskfaglighed og et bud på dens fremtid*. Kbh.: Undervisningsministeriet.
- Undervisningsministeriet. (2004). *Fremtidens uddannelser: Den ny faglighed og dens forudsætninger. Baseret på fire faglighedsprojekter om henholdsvis matematik, dansk, fremmedsprogene og naturfagene*. Kbh.: Undervisningsministeriet.